

ישראל אע"פ שחטא

1 סנהדרין דף מ"ד ע"א, חטא ישראל... ואסא קרו ליה, ורש"י

כלל ישראל הואשם בחטאו של עכן- ולפי הגמ' שם בנוסף לזה שמעל בחרם עבר עכן על עשרת הדברות- ובכל זאת כתוב, חטא ישראל- עדיין נקראו ישראל, הרי שישראל שחטא עדיין שמו ישראל.

ביבמות מצינו אותו יסוד גם בנוגע לגר שנתגייר ואח"כ חזר לסורו-

2 יבמות דף מ"ז ע"ב, טבל ועלה... קידושין

גר שנתגייר וחזר בו מקבלת המצוות נשאר יהודי וקידושיו קידושין.

והנה, אם כי ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, בנוגע להרבה הלכות אין דין בעל העבירה כדין ירא שמים- הרי ברוב המצוות שבין אדם לחבירו כתוב, אחיך, עמיתך, עמירך, ורעך ודרשו חז"ל ברוב הפרשיות האלו שתיאור מי שהמצוה מכוונת כלפיו בפסוק בא למעט מי שאינו מתנהג כאח, עמית, ורע. כמה דוגמאות-

לא תשנא את אחיך לפי הגמ' בפסחים לא שייך במי שעבר עבירה ולא עשה תשובה (ויש אפילו מצוה לשנאותו- אורח חיו).

לא תונו איש את עמיתו לפי הגמ' בבבא מציעא לא שייך במי שאינו ירא שמים (רבינו יונה הסביר שמדובר במומר ואפילו לתיאבון) ומותר להשתמש באונאת דברים על מנת לבודד אותו כדי שיחזור בתשובה.

הוכיח תוכיח את עמיתך לפי התנא דבי אליהו והגר"א בא לרמוז ל,אל תוכח לץ פן ישנאך'.

בצדק תשפוט עמיתך ע"פ הרמב"ם ורבינו יונה מלמד שדנים את הרשע לכף חובה.

ואהבת לרעך כמוך ע"פ הרמב"ם בפירוש המשניות לא שייך באפיקורס שאינו מאמין ב"ג העיקרים.

במס' עבודה זרה מצינו סוגיא המחלקת בין בעלי העבירה למיניהם-

3 עבודה זרה דף כ"ו סוף ע"א, תני רבי אבהו... ולא מעלין, ורש"י

רבי אבהו הציע ברייתא לפני רבי יוחנן, ובה נאמר שעובדי כוכבים ורועים (הפרוצים בגזל) אין לנו להצילם מסכנת מות אבל אסור לנו לגרום להם למות, וכומרים לעבודה זרה ומלשינים ומומרים מורידים אותם לבור כדי שימותו.

4 שם כ"ו ע"ב, א"ל אני שונה... סמי מכאן מומר

רבי יוחנן תמה על הדברים - איך אפשר לומר שגורמים מיתה למומר כשהתורה מחייבת להשיב את אבידתו מייטורא דקרא! וחזר בו רבי אבהו מלכלול את המומר עם אלו שמורידים ולא מעלין.

5 תוס' שם ד"ה אני שונה... אבידת גופו

התוס' הקשו - איך הביאו ראייה מחיוב השבת אבידתו להצלת נפשו, גם המוסר אסור לאבד ממונו מפני שמפסידים את יורשיו ואולי הם יראי השם? ותירצו התוס' שהחיוב להציל נפש מישראל נלמד מהשבת אבידה ואם רבתה התורה מומר לענין השבה ממילא יש חיוב להצילו.

זה שהצלת נפשות נלמדת מהשבת אבידה מפורש בסנהדרין שהוא ריבוי מ, והשבותו ושם בגמ' מבואר ש, לא תעמוד על דם רעך' לא בא אלא לחייב את מי שאין בידו להציל שחייב לגייס למשימה את מי שמסוגל להציל, וסוברים התוס' שעיקר מצות הצלה הוא מהשבת אבידה וכשם שחייבים להחזיר את אבידתו של המומר כך חייבים להציל אותו.

בספר היראים חולק על התוס' -

6 ספר יראים לר"א ממיין סי' מ"ו, וסי' מ"ז, ואם הוא עבריין... ותרבית'

לפי היראים מצות וחי אחיך עמך כולל החיוב לפדותו להאכילו ולהצילו - ואין בעל עבירה בכלל, וכן מצות הלואה ואיסור רבית. והריבוי בהשבת אבידה למד הרא"ם שאינו מחייב להצילו - והוא חולק על התוס' - וזה שרבי יוחנן תמה על דברי רבי אבהו היה לגבי דין מורידין בלבד שלא מסתבר שיהיה מצוה להרוג את מי שנתרבה לענין השבת אבידתו - אבל אין חיוב להצילו, ולכן רועי בהמה דקה לא מעלין שפרקו מעל עצמם עול איסור גזל.

ויוצא שלפי התוס' יש מצוה להציל את המומר אבל לא לפי היראים, אלא שדברי הגמ' שרועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין קשים לשיטת התוס' - למה אין להציל אותם ולמה הם שונים משאר כל המומרים?

7 תוס' ע"ז כ"ו ע"א ד"ה והרועים, וא"ת...'

לפי התוס' עקרו חז"ל את החיוב להציל רועי בהמה דקה כדי שיחזרו בתשובה.

הרמב"ם הבין את הסוגיא בצורה אחרת -

8 רמב"ם פרק ד' רוצח ושמירת הנפש הל' י"א וי"ב, וכס"מ הי"ב, ...אינו עומד ברשעו תמיד'

לפי הרמב"ם מסקנת הגמ' היא שיש חיוב להציל את המומר וכמו התוס' וזה שרועי בהמה דקה לא מעלין עשה מזה הרמב"ם סוג אחר של מומר - מי שמתמיד בעבירה - ואין מצוה להציל אותו.

וא"כ - מי שעבר עבירה ולא עשה תשובה מותר לשנאותו אבל חייבים להוכיח אותו ואסור לספר עליו לשון הרע וחייבים בהצלתו, מי שהוא מומר לתיאבון מותר להקניטו בדברים ולפי היראים אין חיוב להצילו אבל לפי התוס' והרמב"ם חייבים להצילו, ורועי בהמה דקה אין להצילם לכ"ע - לפי התוס' היא תקנת חז"ל מיוחדת לרועי בהמה דקה ולפי הרמב"ם כן הדין בכל מי שמתמיד בעבירה.

9 עבודה זרה דף כ"ו ע"ב, ולישני ליה... להכעיס' ורש"י

הגמ' הקשה שזה שנתרבה להשבת אבידתו הוא המומר לתיאבון - שאוכל נבילה כשאין בפניו בשר שחוטא, אבל מי שאוכל איסור אפילו כשהיתר מונח בפניו אין להחזיר לו אבידה ומורידין ולא מעלין אותו - והיה לו לרבי אבהו לפרש את המומר בברייתא במומר כזה - מומר להכעיס?

ולזה משיבה הגמ' -

10 שם, קסבר... אלילי כוכבים' ורש"י

רב אחא ורבינא נחלקו אם המומר להכעיס נחשב למומר או למין, ורבי אבהו סובר שהוא מין וכבר נכלל במין שבברייתא וממילא לא היה שייך לפרש את המומר בברייתא במומר להכעיס.

אותה מחלוקת רב אחא ורבינא מופיעה במסכת הוריות, ושם מביאה הגמ' ברייתא שתומה -

11 הוריות דף י"א ע"א, תנו רבנן אכל חלב... ושתה יין נסך (תניינא)

הברייתא פתחה בהלכה שהאוכל חלב הוא מומר, ואח"כ שאלה איזהו מומר - והשיבה האוכל נבלות וטריפות שקצים ורמשים ושותה יין נסך - ופירשה הגמ' בשם רבי יוחנן את הברייתא כך - מומר לתיאבון הרי זה מומר אבל מומר להכעיס הוא מין ואיזהו בודאי מומר להכעיס זה האוכל נבלות וטריפות שקצים ורמשים - דברים מאוסים שלא שייך בהם תיאבון.

והנה, רבי יוחנן פירש את הברייתא לשיטתו בע"ז שהמומר להכעיס הרי הוא מין, אבל לפי מ"ד מומר להכעיס מומר קשים דברי הברייתא -

12 תוס' ע"ז דף כ"ו ע"ב ד"ה וחד אמר, י"ל דמאן דאית ליה ...

התוס' פירשו שלפי מ"ד מומר להכעיס מומר שני חלקי הברייתא עוסקים בשני מיני מומרים - מומר שמעלין ומומר שמורידין - דהיינו מומר לתיאבון שנתרבה לענין השבת אבדה והצלה, ומומר להכעיס אף שהוא מומר בכל זאת מורידין אותו - וסוברים התוס' שלכ"ע מורידין את המומר להכעיס ולא נחלקו אלא אם נקרא מומר או מין לענין ספר תורה שכתב - שס"ת שכתבו מין ישרף (רש"י בע"ז למד את הגמ' כפשוטו של מ"ד מומר להכעיס דינו כמומר אין מורידין אותו).

13 רמב"ם פרק ד' רוצח ושמירת הנפש הלכה י', ...להרגן

הרמב"ם כלל באפיקורס העובד ע"ז, מומר למצוה אחת להכעיס, והכופר בתורה ובנבואה - הכופר בתורה ובנבואה הוא בכלל האפיקורס, והעובד ע"ז מצא הרמב"ם בגמ' גבי מומר להכעיס פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר להכעיס מין הוי וחד אמר להכעיס נמי מומר הוי אלא איזהו מין העובד ע"ז. ומשמע מהרמב"ם שהעובד ע"ז הוא בכלל אפיקורס אפילו אם עובד ע"ז לכ (שאם עובד להכעיס הרי נכלל במומר להכעיס), וכן בגמ' לא מצינו שתהא סבת עבודתו משנה את ההלכה.

בהלכות תשובה כשמנה הרמב"ם את המומרים שאין להם חלק לעולם הבא הזכיר את המומר להכעיס - ועוד מומר -

14 רמב"ם פרק ג' תשובה הלכה ט'

הרמב"ם מנה מומר להכעיס למצוה אחת, ואח"כ את המומר לכל התורה - וברור שלא מדובר על המומר להכעיס אלא לתיאבון וכמו שכתב במפורש, מה בצע... 'וא"כ המומר לכל התורה לתיאבון ג"כ דינו כמומר להכעיס ואין לו חלק לעוה"ב - ומסתמא הוא גם מהמורידין.

המקור לדין מומר לכל התורה הוא בחולין בנוגע לשחיטתו. הגוי ומומר להכעיס ששחטו שחיטתו נבלה (בראשונים נאמרו כמה טעמים על זה - ה"ב פוסק כשיטת התוס' שנאמר בפסוק, וזבחת ואכלת' מי שאוכל מבשר שחוטא כשר לזבוח אבל הגוי וכן המומר אינם בכלל, בר זביחה') וחיידש רב ענן שהמומר לעבודה זרה ששחט וראינו ששחט כדין מותר לאכול משחיטתו, והגמ' דחתה את דברי רב ענן מכח ברייתא -

15 חולין דף ה' ע"א, מיתבייב מכם... דרב ענן תיובתא'

בברייתא מצינו שאין מקבלים קרבנות מהמומר, מקבלים קרבנות מפושעי ישראל, ואין מקבלים מן המומר והמנסך יין לע"ז ומהמחלל שבת בפרהסיא. ופירשה הגמ' שהמומר שאין מקבלים ממנו קרבנות הוא המומר לכל התורה כולה, פושעי ישראל היינו מומרים לדבר אחד - חוץ מהמומר לנסך יין לע"ז ולחלל שבת בפרהסיא - הרי שהמומר לנסך את היין דהיינו ע"ז דינו כמומר לכל התורה כולה - ושלא כרב ענן.

וא"כ - המומר לע"ז או לכל התורה או לחילול שבת בפרהסיא דינם שווה ושחיטתם נבלה.

16 ר"ן פרק ב' ע"ז (בר"ף ח' ע"א), פליגי בה רב אחא... בפ"ק דחולין

מפורש בר"ן שדין המומר לענין מורידין הוא אותו דין שראינו לענין שחיטה. וא"כ- המומר להכעיס למצוה אחת, או לתיאבון לכל התורה (כגון המומר שתיאר הרמב"ם בהלכות תשובה), או לתיאבון לע"ז או לחלל את השבת בפרהסיא-מורידין ולא מעלין. (וגם מפורש בר"ן ששלשת המומרים בחולין דינם כמין אפילו למ"ד מומר להכעיס למצוה אחת מומר ולא מין- ומסתמא מקורו ממה שראינו שם בגמ' בע"ז, אלא איזה הוא מין זה העובד ע"ז.)

וא"כ:

החוטא במזיד שלא חזר בתשובה יצא מכלל אחיך ומצוה לשנאותו, לפי היראים אין חיוב להצילו מפני שאינו בכלל וחי אחיך עמך ולהרמב"ם והתוס' חייבים להצילו, ואסור לבזותו או לספר עליו לשון הרע וחייבים להוכיח אותו.

המומר לעבירה אחת לתיאבון (חוץ מע"ז וחילול שבת) נקרא מומר ויצא מכלל עמיתך - לפי היראים אין מצוה להצילו ולפי הרמב"ם והתוס' חייבים חוץ מרועי בהמה דקה ולפי הרמב"ם חוץ מכל מתמיד בעבירה, ומותר לבזותו ולספר עליו לה"ר כדי שיחזור בתשובה.

המומר לעבירה אחת להכעיס, או שהוא מומר לכל התורה ואפילו חוץ (מע"ז ושבת) לתיאבון, וכן המומר לתיאבון לחילול שבת בפרהסיא ולעבודה זרה, וכן האפיקורס יצא מכלל רעך ואין לנו כלפיו כל חיוב שבין אדם לחבירו ואף מורידין אותו.

בנוגע לדין מורידין למעשה חידש החזו"א שאפילו אם מדובר באפיקורס לכל הדעות בזה"ז יש להתנהג עמו בצורה אחרת-

17 חזון איש יו"ד סי' ב' ס"ק ט"ז ד"ה ונראה דאין דין מורידין

החזו"א הבין שדין מורידין הוא תיקון חילול ד' הנגרם ע"י האפיקורס בזה שמורים להמון עם שאין זכות קיום לאפיקורס, אבל בזה"ז היה חיסולו משמש כחילול ד' - והקיום הנכון של מורידין בזה"ז הוא דוקא ע"י קירוב.

¹ חטא ישראל אמר רבי
אבא בר זבדא אע"פ שחטא ישראל הוא
אמר ר' אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי
ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה

חטא ישראל.

מדלח חמר תנח העם עדין סם קדושהם עליהם : חילפי
אורטייא"ש :

² סבל ועלה הרי הוא כישראל לכל
דבריו : למאי הלכתא "ראי הדר ביה ומקדש
בת ישראל ישראל מוצר קרינא ביה
וקדושו קדושין :

³ יתני רבי אבהו קמיה דר' יוחנן "העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין
ולא מורדין" אבל המינין והמסורות
והבצורים היו מורדין ולא מעלין

מינין • כומרין לעבודה סוכים בין עובדי סוכים בין ישראלים :
מפורום • מלשינים לשקר המוסרין ממון חבניהם ביד עובדי סוכים
אנסי :

⁴ א"ל אני

שונה לכל אבדת אחיך לרבות את
המומר ואת אמרת היו מורדין יסמי מבאן
מומר

⁵ אני שונה לכל אבדת אחיך לרבות
המומר • ידמה מאי פריך
דלמא לעולם אימא לך דמורדין
ואפילו הכי משיבין ט' אבדותו דהא
במסור לאנסי"ף אף על פי שמוט
אסור לאבד ביד משום דלמא
נפיק מיניה ברא משליח דכתיב יבין
רשע ולדיק ילבש ואפ"ה היו מורדין
וי"ל דשאי הכא דמהאוא קרא
דמריבין השבת אבדותו ילפינן השבת
גוף בישראל והשבתו לרבות אבדות
גופו

6 סימן מ"ו

צוה הקב"ה בפ' בהר סיני וחי אחיך עמך ותניא עמך חייד קודמים לכל אדם ומכלל וחי אחיך למדנו לפדותו מן השבי ולהלבישו בקרה להשקותו בצמאונו ולהאכילו ברעבונו:

סימן מ"ז

ואם הוא עבריין באחת מכל מצות האמורות בתורה במזיד ולא עשה תשובה אינו חייב לא להחיותו ולא להלוותו דכתיב וחי אחיך עמך וכתוב בהלואה מאחד אחיך וכיון שעבר במזיד יצא מכלל אחוה דאחוה במצות בענן דקיימא לן בפ' החובל יש לעבדים בושות דאחיו במצות הוא ותניא בפרק ואילו הן הלוקין במסכת מכות ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אחיך פי' שקבל דינו אבל קודם לכן אינו אחיך למדנו שרשע אינו אחיך ויצא מכלל אחוה דאמרינן בע"ז בפרק שני הרועים בהמה דקה פי' גזלנין הן הרועים לא מורדין ולא מעלין אלמא רועי בהמה דקה אינו מצוה להחיותם דקתני ולא מעלין ואף על גב דתניא בפ"ב דע"ז לכל אבדת אחיך לרבות המומר דוקא לענין אבדה איתרבי ולא ילפינן אחוה להחיותו ולהלוותו מיניה שאם חובה להחזיר שלו לא נאמר שריבה לתת לו את שלי וגם בריבית היה מותר להלוותו מהאי טעמא דאחוה כתיב לגבי רבית דכתיב כי ימוך אחיך וגומר וכתוב אל תקח מאתו נשך ותרבית

7 וא"ת מאי האי

דאחמור רבנן ברועים שאינם פסולים
אלא מדרבנן וגם הם כשרים לעדות
אשה כדאיתא בספ"ק דר"ה (דף כג.)
ואילו בגזלנין שהם פסולין מן התורה
לכל עדות שבתורה לא אחמור כולי האי
וכן מומר אוכל עבילות לתיאבון דלכ"ע
אמרי' הכא דאיתרבי (ד) בין השבת
גופו והשבת ממוט דחייב להעלות
ואסור להוריד ואור"י דהיא הניחנה
משום דלא פסילי אלא דרבנן עשו
חכמים חיזוק כדי שיתנו לב לשבוב וב"ד
היו מכין ועונשין שלא מה"ס :

8 י"א אבל עובדי כוכבים שאין

בינינו ובינם מלחמה ורועי בהמה דקה מישראל וכיוצא
בה אין מסבכים להן המיתה ואמור להצילן אם נטו
למות כגון שראה אחד מהן שנפל לים אינו מעלהו
שנאמר לא תעמד על דם רעך. ואין זה רעך: י"ב במה
דברים אמורים בישראל בעל עבירה והעומד ברשעו
ושונה בו חמיד כגון רועי בהמה דקה שפקרו בגול
והם הולכים באוולתן. אבל ישראל בעל עבירות שאינו
עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו
כגון אוכל נבילות לתיאבון מצוה להצילו ואסור לעמוד
על דמו :

י"ב ומ"ש ריעו

ישראל נטל עבירה העומד ברשעו וכו' אבל
ישראל נטל עבירות שאינם עומד ברשעו תמיד
אלא עושה עבירות להנאת עצמו וכו' משום
להנילו. איכה למודק דרישאל נמי עשה להנאת
עצמו כוונת דהם רועי כהמה דקה מהמה
הנאת תמן הם עושים וי"ל משום שאלו
ואלו עושין לתיאבון רישאל עומד ברשעו תמיד
ואיכא טיט עומד ברשעו תמיד

9 ולישני ליה כאן במומר אוכל נבילות
לתיאבון כאן במיטר אוכל נבילות להבעים
לפיכאן להם בשר חלב חטו מופקר להיות חסור
לפיכאן להם בשר חלב חטו מופקר להיות חסור
לפיכאן להם בשר חלב חטו מופקר להיות חסור

10 קסבר יאכל נבילות להבעים מין הוא איתמר
מוטר *פליגי (ה) רב אחא ורבינא חד אמר
לתיאבון מומר להבעים מין היי וחד אמר
אפילו להבעים נמי מומר אלא איזהו מין זה
העובר אלילי כוכבים
מין סוף • והא תנא ליה רישא מיני
בכמה דברים מליט חילוק בין מין
למומר כגון *ספר תורה שכתבו מין
ישרא ודאכא :

11 תנו רבנן : אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות
ומריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך : רבי יהודה אומר אף הלובש בלאים אמר מר אכל חלב זהו
מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק *אכל חלב לתאבון
הרי זה מומר להבעים הרי זה (ה) צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל (ה) נבילה ומריפה שקצים
ורמשים ושתה יין נסך

12 י"ל דמתן דחית ליה הכל דהוי מומר מפ' לכרייתא הכי אכל
חלב הכי זה מומר סתמו לתיאבון שטוב הוא לאכול ומכריזין על אבידתו ואין מורידין ואיזה מומר שסתמו להבעים ואין מכריזין על
אבידתו וגם היו מורידין אותו לבור אוכל נבלות וערפות דמאיס דומיל דסקלים ורמשים :

13 * האפיקורסים והם עובדי עבודה זרה או
העושה עבירות להבעים אפילו אכל נבילה או לבש שעטנז להבעים הרי זה אפיקורס *ושכופרין בתורה ובנבואה היה מצוה
להרגן

14 מן שנים הם
המורים מישראל . המומר לעבירה אחת והמוטר לכל
התורה כולה . מיטר לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו
לעשות איתה עבירה בזדון והורגל ונתפרסם בה אפילו
היתה מן הקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז או
להקוף פאה ונמצא טאלו במלה מצוה זו סן העולם
אצלו הרי זה מומר לאותו דבר
הוא שעשה להבעים . מומר ילכל
התורה כולה כגון החזורים לדתי
העובדי כוכבים בשעה שנורדין
גזרה וידבק בהם ויאמר טה כצע
לי להדבק בישראל שחם שפלים ונרדפים טוב לי
שאדבק באלו שידם תקיפה . הרי זה מומר לכל התורה
כלה :

15 מיתביי מכם *ולא כולכם להוציא את המזמר מכם ככם חלקתי ולא באומות מן הבהמה להביא בני אדם שרומים לבהמה מכאן אמרו המקבלין קרבנות מפישינו ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה חוץ מן המזמר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא הא גופא קשיא אמרת מכם ולא כולכם להוציא את המזמר והדר תני מקבלין קרבנות מפישינו ישראל הא לא קשיא רישא ⁶ מצמר לכל התורה כולה מציעתא מצמד לדבר אחד אימא סיפא חוץ מן המזמר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא האי מצמר היכי דמי אי מצמד לכל התורה כולה היינו רישא ואי מצמד לדבר אחד קשיא מציעתא אלא לאו הכי קאמר חוץ מן המזמר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא ⁷ [א] אלמא מצמד לעבודת כוכבים והוה מצמד לכל התורה כולה ותיובתא דרב ענן תיובתא

16 פליגי בה רב אחא ורבינא מניי חלוק בין מין למזמר כגון ספר תורה שכתבו מין (ט) ומימא כי פליגי בשאר עבירות אבל מזמר לחלל שבתות בפרהסיא דיו כמזמר לכל האורה טלה כדמזכר בפ"ק דסולין (ד' 97):

17 חזון הלכות שחיטה סימן ב' איש

ונראה דאין דין מורידין אלא בזמן שהשגחתו ית' גלוי' כמו בזמן שהיו נסים מצוין ומשמש בת קול, וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית הנראית לעין כל, והכופרים אז הוא בגליונות מיוחדות בהטיית היצר לתאוות והפקרות, ואז היה ביעור רשעים גדרו של עולם שהכל ידעו כי הדחת הדור מביא פורעניות לעולם ומביא דבר וחרב ורעב בעולם, אבל בזמן ההעלם שנכרתה האמונה מן דלת העם אין במעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוספת הפרצה שיהי' בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו וכיון שכל עצמנו לתקן אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מוגעת.